

Тімар І.О.

*науковий співробітник відділу моніторингових досліджень
соціально-економічних трансформацій*

Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України

ПРЯМИЙ ВНЕСОК ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ: УКРАЇНА І СВІТОВИЙ ДОСВІД

Вступ

В ході подій Євромайдану та подальших подій 2014 року українське громадянське суспільство продемонструвало свою силу, активність і важливість для розвитку країни. Його внесок був широко визнаний на рівні керівництва держави, громадської думки суспільства, а також наукових досліджень. Водночас безпосередній економічний внесок організацій громадянського суспільства як частини громадянського суспільства в цілому поки-що тільки починає досліджуватись.

На світовому рівні в останні десятиріччя досягнення в галузі економічної статистики громадянського суспільства суттєво просунулись (серед найвизначніших досліджень необхідно згадати дослідження Центру дослідження громадянського суспільства Університету Джона Гопкінса¹ (The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies) та Світового банку). В Україні відповідні дослідження тільки розпочинаються, при чому проводяться більше не академічними, а неурядовими аналітичними центрами, піонером серед яких виступає «ТЦК» [1].

Подальший матеріал сконцентрований на одному аспекті функціонуванні «третього сектору» – на місці та значенні організацій громадянського суспільства на в економіці України порівняно з іншими країнами світу. В сьогоdnішній економічній ситуації будь-який економічний внесок є важливим, а як ми продемонструємо далі, внесок організацій громадянського суспільства може бути більшим, ніж прийнято вважати, а також його частка в національній економіці може зростати.

Основна частина

Офіційні статистичні дані щодо внеску «третього сектору» в економіку України на сьогоdnішній день поки що недостатньо точні через деякі обмеження:

1)по-перше, згідно з українським законодавством, існують дві основні форми реєстрації НУО – як громадські чи як благодійні організації. Враховуючи особливий характер діяльності саме благодійних організацій, економічна звітність по них краще накопичується державними органами і більш доступна, ніж звітність громадських організацій.

2)по-друге, після прийняття в 2012 р. нового Закону України «Про громадські об'єднання», який суттєво змінив правила реєстрації, дані щодо

---

¹ Сторінка центру: <http://ccss.jhu.edu/>

кількості та результатів діяльності організацій відображають не тільки їх внутрішні, але й реєстраційні зміни. Виходячи з цього, ми наводитимемо дані, які обмежуються 2012 р., оскільки порівняння зі статистикою після 2012 р. дає ненадійні результати.

Зіснують й інші, більш традиційні, обмеження:

а. Публікація Державною службою статистики кількісних даних щодо діяльності громадських об'єднань тільки через півроку після закінчення відповідного року;

б. Незбіг даних Державної служби статистики та Державного реєстру підприємств та організацій (ЄДРПОУ);

с. Врахування «мертвих» (тобто тих, які фактично не проводять діяльність)¹ організацій і неврахування незареєстрованих, але фактично діючих громадських організацій.

Відповідно до даних Державної служби статистики України, частка **благодійних організацій у ВВП України в 2013 році становила 0,73%**. Це типове значення для пострадянських країн², однак дуже низьке порівняно з більш розвиненими країнами. В Україні впродовж 2011–2013 рр. цей показник скорочувався (з 1% у 2008 р.).

Щодо **річних доходів** благодійних організацій, то дані колишнього Міністерства доходів і зборів України показують, що за період з 2010 по 2012 рр. річні доходи благодійних організацій України наблизились до 5 млрд грн і становили в 2012 р. 4732,8 млн грн з короткостроковим зменшенням на 4% у 2011 р. відносно 2010 р. з 4,5 млрд грн до 4,3 млрд грн. та ростом біля 11% за період 2011-2012 рр. до 4,7 млрд грн.

Водночас Центр дослідження громадянського суспільства Університету Джона Гопкінса встановив, що «третій сектор» має чимале економічне значення. Особливо це помітно в найрозвиненіших країнах.

Організації громадянського суспільства здатні створювати помітну частку ВВП:

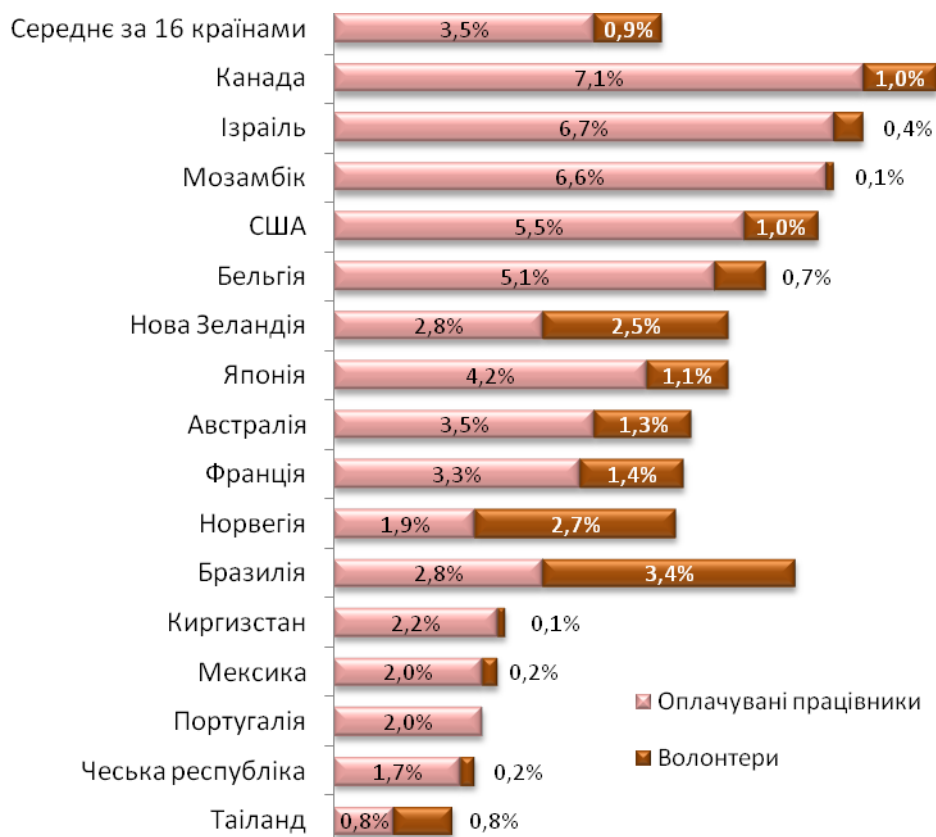
- Згідно з даними дослідження, опублікованого в 2013 р., середній внесок НУО у ВВП країн, охоплених дослідженням, становив більше 4%, а в найрозвиненіших – 5% і більше (рис. 1).

- «Третій сектор» вносить у ВВП частку, яка є меншою, але зіставною з часткою будівництва, комунального господарства та гірничої промисловості, сільського господарства, а також транспорту (рис. 2).

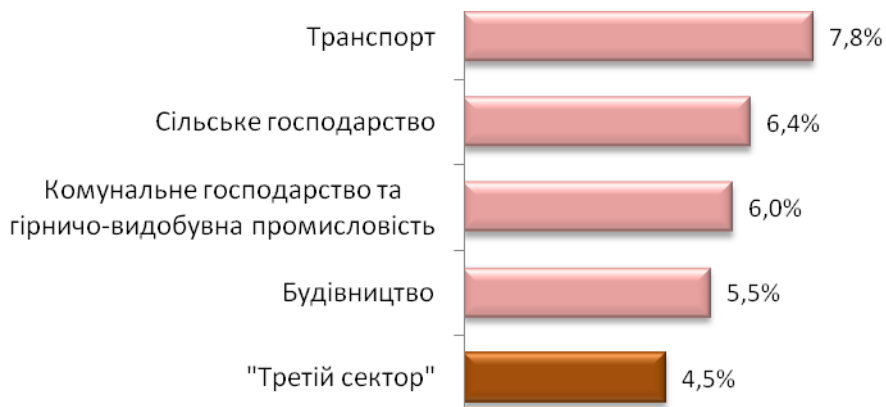
---

¹ Згідно з оцінками «ТЦК», який проводить щорічне поштове опитування громадських організацій, тільки близько 10% зареєстрованих громадських організацій є активно діючими. Інші існують формально або діють епізодично.

² Близькі цифри в ході незалежних досліджень отримані для Російської Федерації та Киргизстану.

Рис. 1. Внесок «третього сектора» у ВВП, за країнами, % ВВП
Джерело: [2].

Рис. 2. Внесок «третього сектора» у ВВП, середнє за 15 країнами, % ВВП
Джерело: [2].

Висновки

В останнє десятиріччя в економічній статистиці був досягнутий суттєвий прогрес у вимірюванні економічного внеску організацій громадянського суспільства. Результати вдосконаленої національної статистики, а також міжнародних порівняльних досліджень показали, що організації громадянського суспільства відіграють значно більшу роль в економіках країн, ніж вважалося. В найбільш економічно розвинених країнах «третій сектор» генерує близько 5% ВВП, що є цілком зіставним із внеском у ВВП будівництва

та транспортної галузі. Більш того, спостерігається тенденція до збільшення частки організацій громадянського суспільства і на ринку праці, і у ВВП.

Вимірювання внеску українського «третього сектору» у ВВП тільки розпочинається, але, за існуючими оцінками, частка у ВВП благодійних організацій, які є суттєвою частиною цього сектору, у 2012 р. становила близько 0,73%. Адекватність такої оцінки побіжно підтверджується близькістю даних в інших пострадянських країнах – Росії та Киргизстані.

Тобто в Україні «третій сектор» сформувався і робить внесок до економіки країни, але він має значний нерозкритий потенціал розвитку, якщо порівнювати з показниками більш розвинених країн.

Література

1. Ляпін Д.В., Паливода Л. Оцінка соціального та економічного внеску благодійних організацій в економіку України (2013): звіт Творчого центру «Каунтерпарт» («ТЦК») – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ccs-tck.org.ua/storage/books/report_on_cso_economic_contribution_ukr.pdf

2. Salomon L.M., Sokolowski W., Haddock M.A., Tice H.S. The State of Global Civil Society and Volunteering: Latest Findings from the Implementation of the UN Nonprofit Handbook (Baltimore: Johns Hopkins University Center for Civil Society Studies, 2013). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ccss.jhu.edu/wp-content/uploads/downloads/2013/04/JHU_Global-Civil-Society-Volunteering_FINAL_3.2013.pdf

Щербина В.О.

*студентка факультету правової політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»*

РОЛЬ МАС-МЕДІА У ВІДНОСИНАХ ВЛАДИ ТА СУСПІЛЬСТВА

У демократичній політиці важлива роль належить мас-медіа. Інститут мас-медіа втілює основні характеристики демократичної політики, як-от: відкритість, публічність, опора на фактичний матеріал, незаангажованість та об'єктивність інформування громадськості про дії влади. У XX столітті мас-медіа перетворились на важливий соціальний та політичний інститут, який інформує, розважає, сприяє утворенню простору широкого суспільного діалогу та знаходження консенсусу між представниками різних політичних ідеологій. З одного боку, мас-медіа стають джерелом знань та інформації, формують уявлення про політичний світ. З іншого боку, мас-медіа стають не лише ареною конфліктів, а й активним учасником політичної боротьби.

До основних функцій мас-медіа у суспільстві відносяться інформаційна функція, функція критики влади та контролю за її діяльністю, функція політичної освіти громадян, артикуляції та інтеграції суспільних потреб та інтересів, функція мобілізації, тобто спонукування індивідів до певних